

- sodmenų šaknų masė sudaro ne mažiau kaip 1/3 antžeminės medelio masės, sodinukų pagrindinė šaknis neužlenkta;
- sodmenys išrūšiuoti, šaknys patrumpintos ir pamirkytos specialiuose tirpaluose ar tyrėse, skirtose šaknų apsaugai nuo išdžiūvimo.

Nekokybiškų sodmenų požymiai:

- 1) neužgijusios ar nesurandėjusios žaizdos, išskyrus tas, kurios padarytos šalinant nereikalingus ūglius, ir žaizdas ant šakučių; 2) apatinė stiebelio dalis išlinkusi daugiau kaip 30° (išskyrus maumedį, buką ir ažuolą); 3) daugiau nei 1 stiebelis ar daugiau nei 1 paskutiniųjų metų viršūninis ūglis (išskyrus ažuolą); 4) nesumedėję ūgliai ir neišsivystę viršūniniai pumpurai (išskyrus maumedį, buką, ažuolą); 5) spygliuočių sodmenys be viršūninio pumpuro (išskyrus iškastus vegetacijos metu); 6) vyresnių nei 1 metų sodmenų stiebeliai be šoninių šakučių; 7) dideli, sodmenų gyvybingumui pavojingi paskutiniųjų metų ūglio spyglių ir viršūnės pumpuro pažeidimai; 8) pažeistas šaknies kaklelis (išskyrus iš gyvašakių išaugintus sodmenis); 9) labai susisukusi ar užlenkta pagrindinė šaknis (išskyrus iš gyvašakių išaugintus sodmenis); 10) be šoninių šaknų ar labai sužalotos šoninės šaknys; 11) pažeisti ligų ir kenkėjų (kai spyglių nugrauzimai viršija 20 proc., šaknų ir stiebelio paviršiaus – 10 proc., pagrindinės šaknies ir stiebelio perimetro – 30 proc.); 12) nuvytę, perkaitę, surūgę, apipuvę sodmenys.

Mišką draudžiama želdinti nekokybiškais miško sodmenimis (sėklomis), vienmečiais eglės, ažuolo sėjūnukais ir visų medžių rūšių savaiminukais.

Miško sodmenų galima įsigyti VĮ miškų urėdijų valstybiniuose miško medelynuose. Generalinės miškų urėdijos interneto svetainėje www.gmu.lt yra nuorodos į VĮ miškų urėdijų interneto svetaines, o jose – miško medelynų adresai, kontaktiniai telefonai, sodmenų asortimentas ir kainos.

KADA GERIAUSIAI SODINTI MIŠKĄ?

Mišką geriausiai sodinti pavasarį iki medelių pumpurų sprogo pradžios. Rudenį spygliuočiai sodinami susiformavus pumpurams ir sumedėjus stiebeliams, bet šaknims dar augant, lapuočiai – pradėjus kristi lapams.

KO NEGALIMA PAMIRŠTI ATKŪRUS MIŠKĄ?

Miško želdiniai ir žėliniai turi būti prižiūrimi ir saugomi, iki susiformuos jaunuolynas ir prasidės ugdymo kirtimai (minkštųjų lapuočių – iki šešerių metų, spygliuočių ir kietųjų lapuočių – iki aštuonerių metų).

- **Miško želdinių ir žėlinių priežiūra** apima šiuos darbus: medelių pasodinimo vietų, šalčio iškilnotų medelių ir jų apnuogintų šaknų užpylimą žemėmis, užneštų žemėmis medelių atkasimą, stelbiančios žolinės augalijos, stelbiančių medelių ir krūmų pašalinimą, paviršinio vandens nuleidimą, žuvusių medelių atsodinimą. Atsodinama, kai medžių rūšių gyvybingų medelių tankis pirmaisiais jų augimo metais yra mažesnis kaip 85 proc., trečiaisiais – mažesnis kaip 80 proc. 2 lentelėje nurodyto tankio ir kai medeliai sklype auga netolygiai.
- **Miško želdinių ir žėlinių apsauga** apima šiuos darbus: želdinių ir žėlinių apsaugą nuo vabzdžių kenkėjų ir grybinių ligų, pelinių graužikų, žvėrių, mechaninių pakenkimų (tvoromis, reptentais, individualiomis apsaugomis ir kt.), priešgaisrinių mineralizuotų juostų įrengimą.

KADA MIŠKAS LAIKOMAS ATKURTU?

- Kai pagal 1 lentelėje nurodytus reikalavimus tolygiai išsidėsčiusių gyvybingų medžių rūšių tankis viename hektare, atsižvelgiant į kiekvienos medžių rūšies kiekį rūšinėje sudėtyje, didesnis arba lygus: pušies Pa augavietėje – 0,5 tūkst. vnt., pušies Pb augavietėje –

1,2 tūkst. vnt., kitose pušies augavietėse – 2,5 tūkst. vnt., eglės – 1,6 tūkst. vnt., ažuolo, buko, guobinių – 1,8 tūkst. vnt., uosio, klevo – 1,6 tūkst. vnt., liepos, juodalksnio, beržo, baltalksnio – 1,5 tūkst. vnt., drebulės, maumedžio – 0,9 tūkst. vnt.

KADA MIŠKAS LAIKOMAS NEATKURTU?

- Kai želdiniai ar žėliniai neauga 0,1 ha ir didesniame kirtavietės ar žuvusio medyno plote (išskyrus valksmus) ir jis Miško želdinimo ir žėlimo projekte ar privataus miško vidinės miškotvarkos projekte nepažymėtas kaip neželdintinas.
- Želdiniai ar žėliniai laikomi žuvusiais, kai gyvybingų medelių skaičius atkuriamame plote ar jo dalyje, ne mažesnėje kaip 0,1 ha, yra mažesnis 75 proc. ir daugiau už nustatytus minimalius reikalavimus. Želdinių ar žėlinių žuvimo faktą nustato Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus teritorinio poskyrio valstybinis miškų pareigūnas, jei dėl ligų ar kenkėjų želdiniai ar žėliniai žuvo 0,5 ha ir didesniame plote – Valstybinės miškų tarnybos atstovas, surašydami nustatytos formos aktą.

APRIBOJIMAI NEATKŪRUS MIŠKO

- Leidimas pagrindiniams miško kirtimams neišduodamas, jei miško valdoje per nustatytus terminus neatkurtas iškirstasis miškas.
- Jeigu penktaisiais metais po medyno iškirtimo miškas neatkurtas, jo atkūrimą miško savininko lėšomis organizuoja Aplinkos ministerija vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

ATSAKOMYBĖ UŽ NEATKURTĄ, NEPRIŽIŪRĖTĄ IR NEAPSAUGOTĄ MIŠKĄ

Miško neatkūrimas per Lietuvos Respublikos miškų įstatyme nustatytus terminus užtraukia baudą proporcingai už kiekvieną neatkurtą miško hektarą asmenims po 300 eurų, bet ne didesnę negu 6 000 eurų, juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – po 440 eurų, bet ne didesnę negu 6 000 eurų. Pakartotinai neatkūrus miško už kiekvieną neatkurtą miško hektarą asmenims – po 440 eurų, bet ne didesnę negu 6 000 eurų, juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – po 580 eurų, bet ne didesnę negu 6 000 eurų.

Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų reikalavimų pažeidimas užtraukia baudą asmenims nuo 80 iki 120 eurų, juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo 110 iki 150 eurų. Pakartotinai padarytas pažeidimas užtraukia baudą asmenims nuo 140 iki 210 eurų, juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo 150 iki 300 eurų.

Susiję teisės aktai

- Lietuvos Respublikos miškų įstatymas.
- Miško dauginamosios medžiagos nuostatai, patvirtinti LR aplinkos ministro 2003-10-29 įsakymu Nr. 521 „Dėl Miško dauginamosios medžiagos nuostatų patvirtinimo“.
- Miško sodmenų kokybės reikalavimai, patvirtinti LR aplinkos ministro 2003-07-08 įsakymu Nr. 337 „Dėl miško sodmenų, medžių ir krūmų sėklų kokybės reikalavimų“.
- Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatai, patvirtinti LR aplinkos ministro 2008-04-14 įsakymu Nr. D1-199 „Dėl Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų“.
- Per penkerius metus neatkurtų privačių miškų atkūrimo miško savininkų lėšomis tvarkos aprašas, patvirtintas LR Vyriausybės 2008-03-26 nutarimu Nr. 272 „Dėl Per penkerius metus neatkurtų privačių miškų atkūrimo miško savininkų lėšomis tvarkos aprašo patvirtinimo“.
- Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 276 straipsnis.

Ką turi žinoti miško savininkas, iškirtęs mišką

MIŠKO ATKŪRIMO TERMINAI

- **Kirtavietėse ir želdintinose miško aikštėse miškas turi būti atkurtas ne vėliau kaip per trejus metus po jų atsiradimo.**
- **Žuvę želdiniai ir žėliniai turi būti atkurti ne vėliau kaip per dvejus metus, atkurtini žuvę medynai – ne vėliau kaip per trejus metus nuo jų žuvimo fakto nustatymo.**
- **Neteisėtai iškirstas miškas turi būti atkurtas ne vėliau kaip per vienus metus nuo neteisėtų kirtimų fakto nustatymo.**

REIKALAVIMAI ATKURIANT MIŠKĄ

- Miškas atkuriamas laikantis Aplinkos ministerijos tvirtinamų Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų (toliau – Nuostatai) reikalavimų pagal privataus miško vidinės miškotvarkos projektą; nesant jo, pagal Nuostatų 6 priede nurodytą Miško želdinimo ir žėlimo projektą, kurį sudaro biržės režėjas, laikydamasis Nuostatų 12 priede nurodytų reikalavimų. Jei miškas iškirstas neteisėtai, šį projektą tvirtina Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus teritorinio poskyrio pareigūnas.
- Miško savininkai privalo laiku ir tinkamai atkurti mišką, atlikti miško želdinių ir žėlinių priežiūrą, apsaugą, atsodinti žuvusius želdinius ir žėlinius, prižiūrėti ir saugoti juos nuo gaisrų, miško kenkėjų, ligų ir kitų neigiamų veiksnių.

MIŠKO ATKŪRIMO BŪDAI

- Želdinimas (sodinimas ar sėjimas).
- Žėlimas ar priemonių miško žėlimui skatinti taikymas, kai medynas kertamas sėkliniais metais (dera ne mažiau kaip 70 proc. medžių) arba išsaugomas tikslinių medžių rūšių perspektyvus pomiškis, iškertamas trakas, stelbiantis perspektyvias medžių rūšis, purenama ar šalinama paklotė, kirtimo metu paliekami sėkliniai medžiai.
- Mišrus (želdinimas derinamas su savaiminiu miško žėlimu).

KURĮ MIŠKO ATKŪRIMO BŪDĄ PASIRINKTI?

- Sėjimu miškas atkuriamas retai, dažniau šis būdas taikomas kaip paramos priemonė savaiminiam žėlimui. Tai pigus, bet nepatikimas būdas: sėklos dažnai nesudygsta, jas sunaikina graužikai, brangi sėjinukų priežiūra.
- Sodinimas – brangus, bet patikimas miško atkūrimo būdas: sodinant galima pasirinkti būsimo medyno tikslines medžių rūšis ir kokybiškus sodmenis.
- Žėlimas ir jį skatinančios priemonės – pigiausias būdas: rūšinė sudėtis dažnai atitinka augavietės sąlygas, mažiausiai pažeidžiamas dirvožemis, tačiau, žėlimui nepavykus, plotą vėliau būtina apsodinti, daugiau lėšų skirti miško priežiūrai.
- Mišrus – pigus, patikimas būdas, taikomas, kai sklype yra vertingų medžių rūšių savaiminukų, tačiau jie išsidėstę netolygiai ar norima pajvairinti rūšinę sudėtį papildomai sodinant. Taikytinas kalvotame reljefe ir atkuriamame miško plote esant nevienodoms augavietės sąlygoms.

KODĖL MIŠKĄ BŪTINA ATKURTI LAIKU?

Laiku neatkūrus miško, suvelėnėja arba užpelkėja kirtavietė, apauga nepageidaujama medžiais, krūmais ar žoline augalija, kurią vėliau teks pašalinti, kad medeliai sėkmingai augtų. Todėl blogėja miško atkūrimo sąlygos ir didėja miško atkūrimo kaštai.

KAS LEMIA SĖKMINGĄ MIŠKO ATKŪRIMĄ?

- Kokybiškas dirvos paruošimas
- Kokybiški sodmenys
- Gera pasodinimo kokybė (tinkamo dydžio sodinimo duobutė, neišdžiovintos, sodinant neužlenktos ir gerai prispaustos šaknys, medeliai pasodinti ne per giliai ir ne per sekliai, tinkamoje vietoje mikroliejfo atžvilgiu)
- Pasodintų ar savaimė išaugusių medelių apsauga nuo graužikų, žvėrių, ligų ir kenkėjų (tveariant, naudojant repelentus ir kt.)
- Laiku atlikta želdinių ar žėlinių priežiūra

KOKIOMIS MEDŽIŲ RŪŠIMIS ATKURTI MIŠKĄ?

1 lentelė. Tikslinės medžių rūšys (jos turi sudaryti daugiau kaip 75 proc. rūšinės sudėties), išskyrus atvejus, kai paliekami atželti skroblynai, baltalksnynai ir lapuočių medžių rūšimis atkuriami pušynai šakninės pinties židiniuose

Augavietė, miško tipas	Miškų grupės		
	IIA ir III gr. (ekosistemų apsaugos ir apsauginiai miškai)	IIB (rekreaciniai miškai)	IVA (ūkiniai miškai)
	medžių rūšys	medžių rūšys	medžių rūšys
Nae, Na – kerpšilis	P, B, Pk	P, B, Pj, Pk	P
Na, Nb – brukniašilis	P, B	P, B, Pj	P
Nb – žaliašilis	P, E, B	P, B, E, A _r , M	P, E, M
La, Lb – mėlynšilis	P, E, B	P, B, E, Pj, A _r , M	P, E, B
Nc – šilagiris	P, E, A, B, K, L	P, A, K, L, E, B, Pj, A _r , M	E, P, M, A, K, L, Bu, A _b , B
Lc – mėlyngiris	P, E, A, B, K, L, D, J	P, A, K, L, E, B, Pj, A _r , M	E, P, B, K, L, A, D, J
Nd – sausgiris	A, E, U, L, K, B	A, K, L, B, E, U, B, M	A, E, M, U, K, L, Bu, A _b , B
Ld – žaliagiris	A, E, U, B, L, K, J, D	A, K, L, B, E, U, J	E, B, U, A, A _b , J, K, L, D
Nf, Lf – baltmiškis	A, U, K, L, G, E, J, B, D	A, K, L, U, B, E, G, M, Pc	A, U, L, K, G, E, A _b , B, D, J
Lf, Uf – šlapgiris	U, A, J, B, D, E	A, U, B, E, J	B, U, J, A, E, D
Ua, Ub – balašilis	P, B, E, D, J	P, B	P, E, B
Uc – paraistis	J, P, E, B	P, B, J, E	J, B, P, E
Ud – palieknis, Uf – juodgiris	J, U, E, P, B	U, J, B, E, P	J, U, B, E J, U, B, E
Pa – tyrašilis, Pb – raistašilis	P, B, E	P, B	P, B
Pc – raistas, Pd – lieknas	J, P, E, U, B	P, B, J, E U, J, B, E, P	B, J, P, E J, B, U, E

Pastabos:

1. Medžių rūšių žymėjimas:

A – ąžuolas, paprastasis;

Bu – bukas, paprastasis;

D – drebulė;

E – eglė, paprastoji;

M – maumedis;

P – pušis, paprastoji;

Pk – pušis, kalninė;

A_b – ąžuolas, beketis;

A_r – ąžuolas, raudonasis;

B – karpotasis ar plaukotasisplaukuotasis beržas;

Bt – baltalksnis;

G – guobiniai;

J – juodalksnis;

K – klevas, paprastasis;

L – liepa, mažalapė;

Pj – pušis, juodoji;

Pc – pocūgė;

Sk – skroblas;

U – uosis, paprastasis.

2. Atkuriant mišką tik spygliuočiais Nb augavietėse ne mažiau kaip 1 proc. želdavietės ar želvietės ploto turi būti veisiami nektatringi medžiai ar krūmai.

3. Atkuriant eglynų kirtavietes, kuriose eglių kelmų su centriniu puviniu yra 40 proc. ir daugiau, ir nuo grybinių ligų ar vabzdžių kenkėjų žuvusių spygliuočių kirtavietes, želdinių ir (ar) žėlinių sudėtyje turi būti ne mažiau kaip 50 proc. lapuočių medžių rūšių.

4. Trumpo kirtimo amžiaus plantaciniai (IVB gr.) miškai gali būti atkuriami greitai augančiomis medžių rūšimis (B, J, Bt, D, T, M ar jų hibridų, E) arba kitomis medžių rūšimis, nurodytomis 1 lentelėje.

2 lentelė. Pradinis želdinių ir žėlinių tankis (IIA, III, IV gr. miškuose)

Medžių rūšis	Želdinių tankis, tūkst. vnt./ha	Žėlinių tankis, tūkst. vnt./ha	
		žėliniai iki 0,5 m (A, B, Bu, E, J, Bt, L, M, P, Sb) ir iki 1 m (U, K, D, G) aukščio	žėliniai virš daugiau kaip 0,5 m (A, B, Bu, E, J, Bt, L, M, P, Sb) ir daugiau virš kaip 1 m (U, K, D, G) aukščio
Ąžuolas	≥4	5 ir >	4 ir >
Baltalksnis	>3	6 ir >	4 ir >
Beržas, skroblas	>3	6 ir >	4 ir >
Bukas	≥4	5 ir >	4 ir >
Drebulė	>1,5	6 ir >	4 ir >
Eglė	>3	4 ir >	3 ir >
Guobiniai	≥4	6 ir >	4 ir >
Juodalksnis	>3	6 ir >	4 ir >
Klevas	>4	6 ir >	4 ir >
Liepa	>3	4 ir >	3 ir >
Maumedis	≥2	–	–
Pušis	>5	Pa augavietėje – 1 ir >, Pb – 3 ir >, kitose – 6 ir >	Pa augavietėje – 0,5 ir >, Pb – 2, kitose – 4 ir >
Uosis	>4	6 ir >	4 ir >
Hibridinė drebulė	>1,2	–	–
Krūmai	4–5	–	–

Pastaba. Mišrių želdinių ir žėlinių, kurių sudėtyje yra kelios medžių rūšys, tankis nustatomas atsižvelgiant į kiekvienos medžių rūšies kiekį (procentais) rūšinėje sudėtyje.

REIKALAVIMAI MIŠKO SODMENIMS IR KUR JŲ ĮSIGYTI?

Sodinami tik kokybiški, žinomos kilmės sodmenys, kuriems išduotas Pagrindinis miško dauginamosios medžiagos kilmės sertifikatas (kartu su projektu saugomas, iki kol bus nukirstas pasodintas miškas). Sodmenys yra **kokybiški**, jeigu jų kokybė atitinka Miško sodmenų kokybės reikalavimuose nustatytus matmenis ir šiuos požymius: